

«ПраМОТАнае» дзяцінства

Адзін заезд у мотакросе доўжыцца ад 15 да 20 хвілін. Хапае часу, каб стаіцца.

Калі спачатку стрыечная сястра, а ўслед і яе малодшы брат пачалі займацца мотакросам, сваякі забілі трывогу. Па-першае, слова незнаёмае. Па-другое, як аказалася, слова гэта нясе ў сабе небяспеку. Круці не круці, а від спорту экстрэмальны: гойсаць на матацыкле па калдобістай трасе — тая жшчэ справа! Але з цягам часу хатнія супакоіліся: дзеці задаволены, рукі-ногі цэлыя — і добра. Карэспандэнты «Звязды» выправіліся на трэніроўку юных гоншчыкаў, каб зразумець, навошта бацькі яшчэ малечамі аддаюць сваіх дзяцей у мотакрос і ці варта чакаць аддачу ад гэтага «нятаннага» віду спорту.

Калі ў вас няма ўласнага аўтамабіля, патрапіць у госці да мінскіх мотакросмэнаў будзе праблема тычна. Стадыён «Зара», дзе трэніруюцца выхаванцы дзіцяча-юнацкай спартыўна-тэхнічнай школы па аўтамотаспорце ДТСААФ, знаходзіцца ў вёсцы Баравая пад Мінскам. Як аказалася, найбольш зручны шлях — даехаць да кальцавой дарогі ў раёне Уручча, а там пешшу па леспаласе ўздоўж бетоннай агароджы. У добрае надвор'е такая прагулка, напэўна, у радасць: ідзеш сабе, удыхаеш свежае паветра. Азіраеш наваколле: раптам натрапіш на ягадна-грыбное сямейства. А вось нам давялося крочыць да месца прызначэння пахмурным восеніскім вечарам пад дробным калючым дожджыкам. Зрэшты, для гоншчыкаў няма паняцця «дрэннае надвор'е». Яны трэніруюцца і ў лівень, і ў спёку, і нават у мароз.

— На спаборніцтвах надвор'е таксама не замаўляюць, — слухна заўважае трэнер Аляксей Пацкевіч. — Таму хлопцы павінны быць гатовымі да любых умоў надвор'я.

МАТАЦЫКЛ... НА АДЗІН СЕЗОН. ПАСЛЯ — НОВЫ

Выступленне ў гэтым відзе спорту падзяляецца на некалькі класаў, у залежнасці ад аб'ёму рухавіка матацыкла. У першым класе — 50 куб. см — спаборнічаюць хлопчыкі і дзяўчыны ад 6 да 8 гадоў. Апошні клас — 500 куб. см — аб'ядноўвае дарослых спартсменаў ад 18 гадоў. Ёсць таксама разрады «Хобі» і «Ветэраны», у якіх выступаюць аматары і ўзроставыя спартсмены са стажам.

Калі пачынаць займацца мотакросам — пытанне спрэчнае. Некаторыя бацькі ўсаджваюць сваіх дзяцей на байк ледзьве не ў чатыры гады. Але гэта ўсё ж такі ранавата, лічыць Аляксей.

— Зразумела, міжнародная спартыўная арэна дыктуе свае ўмовы: чым раней аддасі сына ў секцыю, тым больш шанцаў вы-

гадаваць з яго чэмпіёна. Але мотакрос — гэта не проста «сеў і паехаў». Трэба ўмець разлічваць дыстанцыю і размяркоўваць па ёй свае сілы. А мысленне маленькага дзіцяці можа быць да гэтага не падрыхтавана. Таму лепш пачынаць хаця б у 6-7 гадоў.

Тым больш што гэты від спорту патрабуе сур'ёзных фізічных нагурузак. За адзін круг дыстанцыі спартсмен прысядае каля ста разоў! І чым больш хуткасць, тым больш стамляецца арганізм. Таму трэніроўкі па мотакросе таксама ўключаюць бег, падцягванне, адцісканне, плаванне, практыкаванні на батуте.

Мотакрос — гэта не проста «сеў і паехаў». Трэба ўмець разлічваць дыстанцыю і размяркоўваць па ёй свае сілы. А мысленне маленькага дзіцяці можа быць да гэтага не падрыхтавана.

Тым не менш галоўны трэнажор для гоншчыка — гэта матацыкл. Набліжэнне павароту, напрыклад, можна адчуць толькі за рулём. Між іншым, матацыклы хутка зношваюцца: прафесійныя гоншчыкі мяняюць іх кожны сезон! Часам даводзіцца рабіць гэта некалькі разоў на год. Спартсмены, якія рыхтуюцца да сур'ёзных вынікаў, маюць два байкі — адзін «баявы», для спаборніцтваў, другі — для трэніровак.

— Заканамерна, што росквіт гэтага віду спорту ў нас прыйшоўся на 2003—2007 гг., калі на яго пачалі выдаткоўваць больш-менш сур'ёзныя грошы. Раней юныя гоншчыкі і іх бацькі маглі дазволіць сабе толькі абслугоўванне матацыклаў. Тэхнікі не хапала катастрофічна. Пайшло фінансаванне, сталі закупляць матацыклы — і людзі пацягнуліся займацца, — тлумачыць трэнер.

На Захадзе мотакрос — гэта бізнес. Каб трапіць у вядомую каманду, трэба заплаціць каля 100 тысяч еўра. Калі гэта гоншчык вельмі высокага класа, яго могуць прыняць бясплатна і нават будуць налічваць зарплату. Але, зразумела, такая шчодрасць павінна акупляцца добрымі вынікамі. Таму ў Еўропе і Амерыцы мотакросам звычайна займаюцца дзеці заможных людзей, чые фірмы спансоруюць экстрэмальную забаву.

ЧЭМПІЁН 2 «ДОМА НА КАЛЁСАХ»

У Беларусі ўсе гучныя дасягненні ў мотакросе звязаны з прозвішчам Тылецкі. Калісьці Аляксандр Васільевіч быў мацнейшым гоншчыкам БССР, чэмпіёнам Савецкага Саюза. Але яшчэ большы вышынь дасягнуў яго сын.

Калі маленькаму Жэню споўнілася чатыры гады, тытулаваны бацька пасадзіў яго на байк. Хлопчык рос... у дарозе. У Тылецкіх была вялікая машына, нахштальт амерыканскіх трэйлераў, у якой спартыўная сям'я

раз'язджала па свеце, удзельнічаючы ў самых прэстыжных спаборніцтвах. Хлопчык нават не ведаў сваіх аднакласнікаў: амаль што ўсё школьнае жыццё Жэня правёў на самастойным навучанні. Ужо ў трынаццаць гадоў юны спартсмен выканаў нарматыў на прысваенне «майстра спорту», а праз год сенсачыйна выйграў Кубак свету ў сваім класе. Пазней неаднаразова станаўся прызёрам чэмпіянатаў Еўропы. Але раптоўная смерць бацькі падкасіла хлопца — у спартыўнай кар'еры пачаўся спад. У цяжкую хвіліну падтрымалі добрыя сябры Аляксандра Васільевіча, і гоншчык зноў адчуў смак перамог.

Летась Яўген Тылецкі ўпершыню стаў чэмпіёнам Еўропы! Нягледзячы на вялікую колькасць прэстыжных тытулаў і ўсемагчымых узнагарод, хлопец па-ранейшаму прымае ўдзел у спаборніцтвах, якія праходзяць на радзіме. І самы важны з іх — Адкрыты Кубак ДТСААФ па мотакросе памяці А.В. Тылецкага.

НА ЗБОРЫ — У ПРЫБАЛТЫКУ!

У Беларусі мотакрос развіваецца нераўнамерна. У Гродзенскай вобласці гэты экстрэмальны від спорту вельмі папулярны. Там і трасы больш набліжаны да еўрапейскіх стандартаў, і спаборніцтвы

Яўген ТЫЛЕЦКІ — самы тытулаваны беларускі мотакросмэн.

У Тылецкіх была вялікая машына, нахштальт амерыканскіх трэйлераў, у якой спартыўная сям'я раз'язджала па свеце, удзельнічаючы ў самых прэстыжных спаборніцтвах.

збіраюць шматлікую публіку, ды і займаюцца цэлымі сем'ямі.

У Ваўкавыску, напрыклад, ёсць дынастыя Махновых. Вялікая сям'я, у якой шмат сыноў, і ўсе — гоншчыкі. Іх гісторыя таксама пачалася з галавы сямейства, які калісьці па маладосці займаўся мотакросам. А цяпер дзеці працягваюць бацькаву справу.

— У Гродзеншчыны ёсць яшчэ адна істотная перавага, — працягвае Аляксей. — Калі ў нас яшчэ ляжыць снег, там ужо поўным ходам ідуць трэніроўкі на грунце. Да таго ж да Польшчы і Прыбалтыкі рукой падаць — на турніры прыязджаюць замежныя спартсмены. У астатніх абласцях пра мотакрос ці ўвогуле нічога не ведаюць, ці ведаюць, але вельмі і вельмі няшмат.

Дарэчы, з трасамі ў нас паўсюль праблемы. Яны размяшчаюцца за горадам, дабірацца нязручна. Вакол, па тэхніцы бяспекі, павінна быць агароджа. Разам з тым, гэтую патрабаванню адпавядаюць толькі дзве трасы ў краіне! Наняць вартаўніка часцей за ўсё няма магчымасці. Спецыялістаў, здольных стварыць «правільны» ландшафт,

трэба днём са свечкай шукаць... Замкнёнае кола.

Крытых пляцовак для зімніх трэніровак няма ўвогуле. Ёсць «недабуд» у Оршы, аднак займацца там зусім нязручна: месца вельмі мала. Прыходзіцца ездзіць на зборы ў Прыбалтыку: у Латвіі, Літве, Эстоніі недахопу ў крытых трасах няма.

ВЕРАБЕЙЧЫК, ІГРА НА СКРЫПАЦЫ І ТРАЎМЫ

Пакуль мы размаўляем з Аляксеем, па трасе ганяюць хлопцы рознага ўзросту. Побач — іх бацькі, якія цалкам кантралююць ход трэніроўкі: падганяюць, выкрыкваюць парады і нават прыбіраюць каменне з дарогі.

ГІСТАРЫЧНАЯ ДАВЕДКА:

Адзін з першых мотакросістаў адбыўся ў 1908 годзе на лонданскім ваенным пляцы, дзе спаборнічалі матацыклісты і... кавалерысты на конях. Тады матацыклы былі яшчэ недасканалай машынай — фінішавалі ўсе коннікі і толькі двое гоншчыкаў.

У СССР рэгулярныя чэмпіянаты краіны па мотакросе праводзіліся з 1928 года. Папулярная ў перадавенных гадах камандная гонка «Чкалаўскі мотакрос» збірае сотні ўдзельнікаў, а яе пераможцы лічыліся нацыянальнымі героямі.

Пасля Другой сусветнай вайны мотакрос набыў сусветны маштаб. З 1947 года праводзіцца буйнейшая гонка «Мотакрос нацый», якая, па сутнасці, з'яўляецца камандным чэмпіянатам свету. Да 1970-х гадоў у гэтых спаборніцтвах дамінавалі брытанцы, пасля на першы план выйшлі амерыканцы і бельгійцы. Савецкая каманда станаўлася пераможцам толькі аднойчы — у 1968 годзе.

параўнанне: «Вось вядзе бабуля ўнука ў музычную школу, а ён не хоча, упіраецца, плача. Плача і іграе на сваёй скрыпачцы. А потым падрасце і дзякуе бабулі, што тая яго прымушала. Каштоўнасць некаторых момантаў мы разумеем толькі з узростам».

14-гадовы Алег Сергіенка, дзякуючы мотакросу, ужо аб'ехаў паў-Еўропы. Выступаў на турнірах у Польшчы, Славакіі, Чэхіі, быў чэмпіёнам Беларусі ў класе 50 куб. см і сярэбраным прызёрам у класе 65 куб. см. Зараз хлопчык перайшоў у самы складаны клас — 85 куб. см. Матацыкл невялікі, а хуткасці ўжо як у дарослым разрадзе. Адсюль траўмы, і мінімізаваць іх можна толькі ўпартымі трэніроўкамі, на якіх трэнеры вучаць, як управіцца на трасе з «жалезным канём». Падлетак расказвае, што ўжо сутыкаўся з сур'ёзнымі пашкоджаннямі (два разы ламаў ключыцу, адзін раз — руку і кісць), але жаданне вярнуцца за руль гэта не адбіла. Хлопец разважае філасофскі:

— У любым спорце ёсць траўмы. Не бяд! Яны хутка загойваюцца.

Алег раўняецца на свайго куміра... Жэню Тылецкага. «Аднойчы я скажаў Жэню, што хачу быць падобным да яго, — успамінае юны гоншчык. — А ён усміхнуўся і сказаў: «Імкніся быць лепшым за мяне». Я запомніў гэтыя словы. Цяпер гэта мой дэвіз».

Дарына ЗАПОЛЬСКАЯ. Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ

Кожны з гэтых хлопцаў марыць стаць падобным да Жэні Тылецкага.